

Nog eens: Het kokmeeuwenprobleem

J. Rooth, biol. drs.

In „Het Vogeljaar” van oktober 1959, jrg. 7 no 5, las ik het artikel van Schenk: „De kokmeeuwen werkelijk een probleem”. Naast het vermelden van nieuwe gegevens is dit mede een reactie op de gegevens, die ik in 1954 en 1955 verzamelde over de verhoudingen tussen de kokmeeuwen en een aantal sternsoorten in ons land. Mijn gegevens werden in een kort rapport gepubliceerd in het 7th Bulletin of the International Committee for Bird Preservation, 1958. Hoewel ik op Bonaire niet de beschikking heb over al mijn gegevens, wil ik toch op Schenks artikel reageren, omdat hij mijn conclusies niet helemaal juist weer geeft en bovendien door vragen en opmerkingen de betrouwbaarheid van mijn gegevens in twijfel trekt. Deze vragen lijken me overbodig, daar Schenk in 1954 en 1955 zelf heeft meegemaakt, hoe de gegevens verzameld werden.

Bovendien werd de rol van de kokmeeuwen in de sternkolonies op de Beer met mej. Bol, Van den Assem, Groot en Schenk besproken. De conclusie was toen, dat de kokmeeuw de sterns wel schade berokkent in de vorm van voedselparasitisme en door het roven van eieren en jongen. Deze schade was echter niet van zo ernstige aard, dat dit een belangrijke rol speelde in de aantalsregulatie van de sterns. Als ik me wel herinner, deelde Schenk toen deze mening.

Dat hij pas na 1956 tot andere conclusies komt, is heel goed te begrijpen. De beschikbare waarnemingen zijn incidenteel en allerm minst volledig en laten speculaties toe. Een goede discussie zou natuurlijk alleen mogelijk zijn, wanneer er

voldoende quantitative gegevens beschikbaar waren.

Dit eist echter een nauwgezet, jarenlang onderzoek in verschillende kolonies. De natuurbeschermingsinstanties hebben vaak onvoldoende tijd en mogelijkheden om dit uit te voeren en maken dan ook gaarne gebruik van de waarnemingen van anderen, zoals op de Beer dus is geschied.

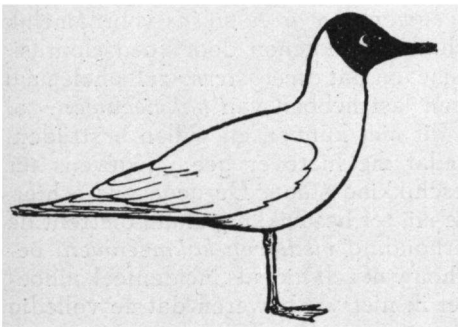
Ik wil toch op enkele vragen en opmerkingen van Schenk ingaan om het een en ander recht te zetten.

De aantallen broedende sterns en kokmeeuwen werden natuurlijk bepaald door telling van de nesten en allicht niet op aanwezige vogels, wat een bijzonder slechte maatstaf zou zijn.

Het was door de spreiding en afgelegen ligging van de terreinen (o.a. Eendracht op Texel, Griend, Makkumerwaard, Balgzand) niet mogelijk deze broedplaatsen regelmatig in één broedseizoen te bezoeken. Dit gebeurde alleen op de Beer. Mijn conclusies waren, dat de grote sterns (evenals in Duitsland en Denemarken) zich bij en tussen de reeds broedende kokmeeuwen vestigen en van de kokmeeuwen profiteren door hun grotere agressiviteit en waakzaamheid. In de tijd van paarvorming worden door de kokmeeuwen veel visjes geroofd, die eigenlijk een rol moesten spelen bij de balts. Het baltsen vindt echter ook zonder visoverdracht plaats. Ernstiger is het voedselparasitisme, wanneer het vis betreft, die voor de jongen bedoeld is. Speciaal onder slechte weers- (en vis-) omstandigheden kan dit tot verhoogde mortaliteit onder de jongen leiden. Het roven van eieren en jongen geschiedt niet in grote hoeveelheden.

De visdieven vertonen geen voorkeur om in of bij de kolonies van kokmeeuwen te nestelen, hoewel gemengde kolonies voorkomen. Er is voor zover bekend geen nestplaatsconcurrentie.

Er is wel voedselparasitisme, maar dit gebeurt niet zo frequent als bij de grote sterns en het effect is dus nog minder ernstig. Ook het roven van eieren en jongen gebeurt minder vaak, dan bij de grote stern. De omvang van de schade

blijft dus binnen de perken. Het zijn speciaal de onbewaakte jongen, die als slachtoffer vallen.

Voor de *dwergsterns*, die slechts op enkele plaatsen in de buurt van *kokmeeuwen* broeden (o.a. op de Beer), is de *kokmeeuw* als concurrent van geen betekenis.

Als slotconclusie had ik dan aan m'n rapportje toegevoegd: De *kokmeeuw* speelt voor de *sterns* een weinig belangrijke rol als aantalsregulerende factor. Van tijd tot tijd en van plaats tot plaats kan de *kokmeeuw* de *sterns* (*grote sterns* en *visdieven*) terug dringen. De *sterns* hebben een meer gespecialiseerde wijze van voedselzoeken dan de *kokmeeuwen* en zijn daardoor kwetsbaarder onder slechte weersomstandigheden. De *sterns* krijgen onder die omstandigheden nauwelijks of geen voedsel, waardoor vaak veel jongen dood gaan. Dit is één van de oorzaken, waardoor *sternpopulaties* grote aantalschommelingen vertonen.

De *kokmeeuwen* hebben grotere overlevingskansen en hun aantal blijft beter op peil. Het zal echter goed zijn, vooral na slechte *sternjaren*, om het aantal *kokmeeuwen* te beperken door het rapen van eieren.

Deze conclusies lijken me geheel in overeenstemming met Tinbergen, Bickerton, en v.d. Assem en zelfs met die van Schenk.

Schenk constateerde vooral na 1956 (toen mijn onderzoek al was afgesloten) een sterke achteruitgang van de *visdieven*, die inmiddels dus vrijwel van de Beer verdwenen zijn. Dit loopt volkomen parallel met mijn ervaringen met de *dwergsterns* op de Beer. Daarvan broedden er in de jaren 1951, 1952, 1953, 1954, 1955 en 1956 verscheidene 10-tallen, soms zelfs 200 paar. In 1957 hebben ze, nadat de eerste eieren waren gelegd en er een behoorlijke groep aanwezig was bij de broedplaatsen, om onverklaarbare redenen de Beer verlaten en ze hebben er in 1958 en '59 niet meer gebroed.

In de zes jaren, dat ik de *dwergsterns* tijdens het broedseizoen heb waargenomen, heb ik nooit gezien, dat ze op een of andere manier last van de *kokmeeuwen* hadden. Schenk schrijft de achteruitgang van de *visdieven* vooral

aan de *kokmeeuwen* toe. Voor de *dwergsterns* gaat dit niet op.

Naar mijn mening kunnen de *kokmeeuwen*, van tijd tot tijd en van plaats tot plaats wisselend, de *sterns* in aantal teruggedrijven. Dit is misschien met de *visdieven* op De Beer na 1956 gebeurd. Het lijkt me nog waarschijnlijker, dat hier evenals bij de *dwergsterns* andere oorzaken ook een rol spelen.

Wellicht is de afsluiting van de Brielse Maas en het verzoeten daarvan nog wel een oorzaak, die zich pas na jaren openbaarde.

Misschien was verontrusting van de kolonies mede een oorzaak, daar mijn ervaring is (overeenkomstig met Zweeres o.a.), dat de *kokmeeuwen* eerder terug zijn en hun kans schoon zien om dan onbewaakte eieren of jongen te roven.

Met Zweeres ga ik volkomen accoord, dat het beter is de eieren te schudden of te bespuiten en zeker niet, zoals op de Eendracht wel gebeurde, de eieren als ze bebroed zijn kapot te trappen, waardoor de *meeuwen* eieren leren eten.